فصلنامه علمی _ترویجی اقتصاد و بانکداری اسلامی، شماره بیستم، پاییز۱۳۹۶- صفحات ۱۴۹- ۱۴۱

مشکلات اجرایی در محاسبه سود قطعی
(مطالعه موردی بانک مسکن شیراز – عقد مشارکت)

سید نظام‌الدین مکیان[۱]
سید حسین‌علی دانش[۲]
نرگس جوکار کمال‌آبادی[۳]

تاریخ دریافت:۹۶/۶/۲۷ **تاریخ پذیرش:۹۶/۱۲/۱۸**

چکیده

یکی از مسائل مهم پیش روی اجرای بانکداری اسلامی در ایران گرایش کم نظام بانکی به استفاده از عقد مشارکت محور بوده است که اساس آن برپایه تقسیم سود و زیان در فعالیت اقتصادی است. در این تحقیق سعی بر آن بوده است که چالش‌های اجرایی فرا روی محاسبه و پرداخت سود قطعی این عقد، مورد بررسی قرار گیرد. در پژوهش حاضر اطلاعات لازم با مطالعه منابع کتابخانه‌ای و سپس با تهیه پرسشنامه‌ای با روش دلفی و توزیع ۸۱ پرسش‌نامه بین کارمندان بانک مسکن شیراز فراهم شده است. سپس اطلاعات پرسشنامه‌ها، از دو طریق آمار توصیفی و رتبه‌بندی موانع با استفاده از آزمون فریدمن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که سه عامل تأخیر در وصول مطالبات معوق طرح‌های مشارکتی، عدم پایبندی مشتریان به تعهدات خود در اعلام میزان سود و زیان و دستوری بودن نرخ سود بانک مهم‌ترین موانع اجرایی محاسبه سود عقد مشارکت محسوب می‌شود.

واژگان کلیدی: عقد مشارکت، سود قطعی، سود علی‌الحساب.
طبقه‌بندی JEL: G21, E43

۱- دانشیار اقتصاد دانشگاه یزد nmakiyan@ yazd.ac.ir
۲- استادیار اقتصاد دانشگاه یزد danesh@yazd.ac.ir
۳- دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه یزد 93narges@gmail.com

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-17]

مقدمه

عقود مشارکتی یکی از کاراترین روش‌های تحقق مشارکت واقعی در نظام بانکداری بدون ربا قلمداد شده و گسترش آن، رشد و شکوفایی و پیشرفت اقتصادی کشور را به ارمغان می‌آورد. براین اساس برخی از متفکران حوزه اقتصاد اسلامی اعتقاد دارند که این عقود با توجه به ویژگی‌های خاص خود، از پیشرفته‌ترین نوع معاملات در بانکداری اسلامی محسوب می‌شود. اما، تجربه عملکرد نظام بانکی در سه دهه اخیر حکایت از مشکلات اساسی در شناسایی و تقسیم سود در عقود مشارکتی داشته و بانک‌ها را به نظام بانکی سنتی برای اخذ سود دوران معطلی سرمایه متمایل کرده است. از این رو یکی از عمده مسائلی که همواره در این زمینه مورد توجه قرار داشته، شناسایی سود واقعی معاملات عقود اسلامی و متعاقباً محاسبه سود قطعی شده سپرده‌گذاران طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا می‌باشد. در پژوهش حاضر به بررسی چالش‌هایی اجرایی که در مسیر محاسبه سود قطعی وجود دارند می‌پردازیم. مقاله حاضر در پنج بخش تنظیم شده است؛ پس از مقدمه در بخش دوم، چالش‌های محاسبه سود بیان می‌شود، بخش سوم به بیان ادبیات تحقیق اختصاص دارد، بخش چهارم روش تحقیق ارائه شده است و در بخش آخر به بررسی نتایج حاصل از پرسشنامه پرداخته می‌شود.

روش‌تحقیق

در مقاله حاضر ابتدا با استفاده از منابع موجود مرتبط داخلی و خارجی به جستجوی پاسخ این سؤال که موانع و چالش‌های اجرایی محاسبه سود واقعی عقود مشارکتی بانک‌ها چیست پرداخته شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌ای محقق ساخته به روش دلفی فازی حاوی ۱۲ سوال: ۱- عدم اجرای دقیق پروژه توسط مشتریان، ۲-کم توجهی بانک‌ها در بررسی پروژه‌های پیشنهادی مشتریان، ۳- عدم پایبندی مشتریان به تعهدات خود در اعلام میزان سود و زیان، ۴-کم توجهی بانک‌ها به اجرای دقیق پروژه‌های مشارکتی توسط مشتریان، ۵- اعتماد بیش از حد بانک به گزارش‌های مالی گیرندگان تسهیلات، ۶- بالا بودن هزینه نظارت بر فعالیت‌های اقتصادی، ۷- دشوار بودن نظارت بر فعالیت‌های اقتصادی، ۸- ضعف آیین‌نامه‌های اجرایی جهت الزام بانک به تعیین سود واقعی پروژه‌های مشارکتی، ۹- پرداخت تسهیلات بیشتر به واحدهای خاص صنعتی که سودآوری پایینی دارند، ۱۰- دستوری بودن نرخ سود عقود، ۱۱- طولانی بودن فرایند اجرای پروژه مشارکت و ۱۲- تأخیر در وصول مطالبات معوق طرح‌های مشارکتی استفاده شده است. تعداد ۸۱ پرسشنامه بین سه پست سازمانی رئیس و معاون، مسئول تسهیلات و حسابداران شعب بانک مسکن

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-17]

شیراز توزیع شده است. آن‌گاه چالش‌های اجرایی محاسبه سود عقود مشارکتی با استفاده از آزمون فریدمن رتبه‌بندی شده است.

چالش‌های اجرایی جهت محاسبه سود قطعی عقدمشارکت

با استقرار نظام عملیات بانکی بدون ربا و تغییر ماهیت عملیاتی بانک از واسطه‌گری وجوه به امور وکالتی، بانک به عنوان وکیل سپرده‌گذار، مسئولیت سرمایه‌گذاری وجوه سپرده‌گذاران و کسب سود منطقی برای آنان را بر عهده دارد و مکلف است طبق قانون، سود حاصل از مشارکت خود با متقاضیان تسهیلات بانکی را پس از کسر حق‌الوکاله، متناسب با مدت و مبالغ سپرده‌گذاری و رعایت سهم منابع بانک به نسبت مدت و مبلغ به کار گرفته شده در امور مشارکتی، بین خود و سپرده‌گذاران تقسیم کند (ناصری و باقری، ۱۳۸۶). از آن‌جا که تکامل بانکداری اسلامی در جهت به اشتراک‌گذاری سود و زیان علامتی جهت ایجاد تغییرات از جمله؛ توسعه اقتصادی، تخصیص کارآمد منابع و ارائه راهکارهای واقعی است (عبدل و سارکر[1]، ۱۹۹۹) توجه به آن دارای اهمیت بالایی است. یکی از اهداف بانکداری اسلامی این است که فعالیت‌های بانکداری اسلامی به سمت استفاده از عقدهای مشارکتی مانند مضاربه و مشارکت سوق داده شود، درحالی‌که یکی از مسائل مهم پیش روی اجرای این قانون که در سال‌های اخیر بروز و ظهور بیش‌تری داشته است، گرایش کم نظام بانکی به استفاده از عقدهای مشارکت محور بوده است (احمد[2]، ۲۰۰۵). ولی، به علت مشکلاتی که در زمینه محاسبه سود و زیان مشارکت است، تأمین مالی از طریق بانک‌ها عموما به روش مرابحه و اجاره و در نتیجه کاهش مشارکت صورت می‌گیرد که این موجب می‌شود نوع تأمین مالی‌ها بر مبنای نرخ ثابت سود باشد. این نرخ ثابت منجر به بروز انتقاد اقتصاددانان حوزه بانکداری اسلامی شده و منتقدان خواستار سرمایه‌گذاری به شیوه مشارکت و اشتراک‌گذاری سود و زیان شوند (احمد، ۲۰۱۰). بنابراین، تبیین موانع پیش روی نظام بانکی کشورهای اسلامی و به‌ویژه ایران اهمیت ویژه‌ای دارد. ادامه تحقیق پیش رو به بررسی موانع اجرایی محاسبه سود و زیان عقدهای مشارکتی می‌پردازد.

صوری بودن پروژه‌ها

یکی از چالش‌های بسیار جدی که نظام بانکداری بدون ربا در زمینه اجرایی جهت محاسبه سود قطعی عقود مشارکتی با آن مواجه شده است، چالش صوری‌سازی است. منظور از صوری بودن آن است

1- Abdul & Sarker
2 -Ahmad

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-17]

که طرفین قرارداد اگرچه قراردادی که امضا می‌کنند؛ عنوان یک از عقود شرعی را دارد، ولی در عمل هیچ‌گونه قراردادی انجام نشده و فقط فاکتورها و برگه‌هایی جابه‌جا می‌شود (میثمی و قلیچ، ۱۳۹۰). از آن‌جا که بانکداری اسلامی بر پایه تقسیم سود و زیان قرار دارد، به دلیل بالا بودن ریسک قراردادهای مشارکتی همه بانک‌ها به دنبال بازدهی ثابت و مطمئن هستند. در نتیجه بانک‌ها نتوانسته‌اند صورت بهره را حذف کنند و عموما، نام‌گذاری و اصطلاح قراردادها و مبادله‌ها عوض‌شده است (سارکر، ۲۰۰۳).

عدم پایبندی مشتریان به تعهدات خود در اعلام میزان سود و زیان

هنگامی که بنگاه اقتصادی و یا متقاضیان تأمین مالی، علاقه‌ای به افشای کامل اطلاعات در خصوص هزینه‌ها و درآمدهای حاصل از طرح یا فعالیت اقتصادی در مقابل بانک را نداشته باشند، موسسه مالی با مشکل نامتقارن بودن اطلاعات مواجه می‌شود (کارا[1]، ۲۰۰۱). از طرف دیگر خطر اخلاقی بعد از قرارداد و در انتهای فعالیت شرکت می تواند فعالیت های متقاضیان تامین مالی رادر اجرای طرح پنهان کند (فروغ[2]، ۲۰۰۶).

متقاضیان تسهیلات تمایلی به تعامل واقعی با بانک در اجرای درست عقدهای مشارکتی ندارند، زیرا در صورت شراکت با بانک، مجبور خواهند بود که حساب خود را به بانک برای کنترل وجوه و سرانجام تقسیم سود یا زیان ارائه دهند (نصرآبادی و شعبانی،۱۳۸۷). همچنین ارائه صورت‌های مالی واقعی باعث می‌شود سازمان‌های مالیاتی از سود واقعی بنگاه مطلع شوند (حاجی‌آبادی و بهاروندی، ۱۳۹۰). اگر بانک به درخواست متقاضی تسهیلات مشارکتی پاسخ گفته و سرمایه لازم را در اختیارشان بگذارد و بدون حضور و نظارت کافی از متقاضی در انتهای فعالیت شرکت درخواست ارائه گزارش سود و زیان کند، در این هنگام احتمال دو انحراف وجود دارد: نخست، در ارائه گزارش سود و زیان، هزینه طرح را بیش از مقدار واقع نشان دهد؛ و دوم سود حاصل از فعالیت را کمتر از واقع گزارش کنند. در هر دو حالت باعث کاهش سود بانک خواهد شد (نصرآبادی و شعبانی،۱۳۸۷).

اعتماد بیش از حد بانک به گزارش‌های مالی گیرندگان تسهیلات

در بانکداری اسلامی امین و معتقد بودن متقاضی یکی از شرایط اساسی معامله است و برای بانک ضرورت دارد که از میزان قابل اعتماد بودن متقاضی و درجه علاقه‌مندی به ایفای قراردادهایش آگاهی داشته باشد. در این رابطه با کسب اطلاعات از روابط تجاری متقاضی در گذشته و کلیه

1 -kara

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-17]

خصایص فردی و شرایطی را که بر تمایل وی در باز پرداخت تأثیر دارد فرد را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد (کریمی، ۲۰۰۷). اما مشتریان تمایلی به افشای کامل اطلاعات پروژه ندارند و بانک نیز شناخت کافی نسبت به هزینه و بازدهی فعالیت اقتصادی ندارد. در این زمان با توجه به محدودیت منابع، بانک دو راه پیش روی خود دارد. اول به ارزیابی تک‌تک طرح‌ها بپردازد و پس از آن طرح‌هایی را که احتمال بازدهی بیشتر و ریسک کمتر دارند انتخاب کند. این عمل برای بانک هم زمان‌بر و هم هزینه‌بر خواهد بود (نصرآبادی و شعبانی، ۱۳۸۷/ شعبانی و سیفلو، ۱۳۹۰). دوم با توجه به اظهارنظر متقاضیان و بررسی اجمالی طرح‌های آنان، طرح‌ها انتخاب شود و برخی از آن‌ها را تأمین مالی کند که در این حالت، با مسئله «انتخاب معکوس» رو به رو خواهد شد (فروغ، ۲۰۰۶).

هزینه‌ها و دشواری نظارت

در بانکداری اسلامی نظارت مهم‌تر از اعطای وام است و بایستی نیروی زیادی صرف نظارت بر مصارف تسهیلات شود تا از دادن تسهیلات صوری و ظاهری جلوگیری شود (کریمی، ۲۰۰۷). به عبارت دیگر اگر بانک قصد تأمین مالی از طریق قرارداد شرکت را دارد باید در فعالیت اقتصادی مورد نظر حضورداشته باشد و متناسب با سهم خود از سرمایه شرکت در مدیریت یا نظارت آن دخالت داشته باشد (نصرآبادی و شعبانی، ۱۳۸۷). بنابراین، لازم است صاحب سرمایه بر تمام مراحل فعالیت موسسه نظارت کند تا اولاً، متقاضی تسهیلات برخلاف قرارداد رفتار نکند و ثانیاً، برخلاف واقع گزارش ندهد. مشکل نظارتی به دو صورت مطرح‌شده است:۱- عدم امکان نظارت۲- بالا بودن هزینه نظارت (الماسی و همکاران، ۱۳۹۱). لزوم نظارت و کنترل در قراردادهای مشارکت و متعاقباً هزینه‌های مربوط از جمله مهم‌ترین عواملی است که بانک‌ها و مؤسسات مالی یا به سمت استفاده از این نوع اعطای تسهیلات نروند و یا اینکه با تغییر ماهیت قرارداد مشارکت به شکل صوری از آن استفاده کنند (نصرآبادی و شعبانی، ۱۳۸۷).

پرداخت تسهیلات تکلیفی

یکی از عوامل محدوده کننده‌ای که ایجاد و استمرار روابط صحیح و اصولی بین بانک و سپرده‌گذاران و مشتریان را با اخلال و مخاطره مواجه می‌سازد، تسهیلات اعطایی بانک‌ها براساس تبصره‌های قوانین بودجه سنواتی بوده است که به منظور جبران برخی از کمبودهای اقتصادی و ضرورت‌های اجتماعی، تکالیف دشواری را برای بانک‌ها به وجود می‌آورد. در نتیجه این‌گونه سیاست‌گذاری، سیستم بانکی کشور منابع جذب‌شده خود را می‌بایست براساس سیاست‌های اعتباری ابلاغ‌شده از سوی شورای پول و اعتبار، با نرخ‌های سود معلوم و متفاوت، به بخش‌های

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-17]

اقتصادی مختلف اختصاص دهد. شاید یکی از مهم‌ترین دلایل برای عدم تنظیم روابط صحیح بین بانک و سپرده‌گذاران و بانک با گیرندگان تسهیلات، اجرای سیاست‌های تکلیفی نرخ سود است. موضوعی که از یک‌سو شبهه عملیات مشابه با بانک‌های ربوی را در انظار و افواه به وجود می‌آورد و از سوی دیگر امکان و اجازه اجرای کامل مفاد قراردادهای عقود اسلامی (از جمله وکالت و مشارکت) را عملاً از بانک‌ها سلب می‌کند (پورمحمدی،۱۳۸۵).

دستوری بودن نرخ سود بانکی

سود قراردادهای مشارکت چالش برانگیزترین موضوعی است که در مطالعه ماهیت فقهی این قراردادها با آن مواجه‌ایم. مسئله‌ای که مشروعیت سود قرارداد مشارکت را با تردید رو برو می‌سازد سود علی‌الحساب تضمین‌شده است. سود علی‌الحساب وجهی است که بانک پیش از اتمام عملیات بانک یا انجام پروژه به صاحبان سرمایه می‌پردازد و در آن شرطی ضمنی نهفته است، مبنی بر این‌که اگر پس از اتمام عملیات و تعیین سود تحقق یافته میان این دو سود اختلاف وجود داشت، مابه‌التفاوت به شخص بستانکار داده شود (حسین‌زاده بحرینی، ۱۳۷۶). گرچه در نظر گرفتن نرخ علی‌الحساب از نظر دیدگاه صرف فقهی فاقد اشکال است، لیکن انجام این کار باعث شده عملیات بانکداری بدون ربا در کشور، مشابه عملیات بانکداری ربوی در سایر کشورها شده و افراد احساس کنند در بانک‌های کشور به پول با نرخی معین و از پیش تعیین‌شده سود تعلق می‌گیرد که رابطه‌ای با فعالیت‌های اقتصادی ندارد (میثمی و قلیچ.۱۳۹۰). در صورتیکه سود علی‌الحساب تضمین شده باشد چه طرح واقعاً سودی به دنبال داشته باشد چه نداشته باشد این مسئله با مقتضای مشارکت منافات دارد و در واقع مانند ربا یا حیله ربا خواهد بود (هادوی تهرانی، ۱۳۷۸)

تأخیر در وصول مطالبات معوق طرح‌های مشارکتی

تأخیر در وصول مطالبات معوق، تمدید تسهیلات سررسید گذشته به موجب تکالیف مزبور، ضمن آن که موجب محدودیت وجوه نقد برای اعطای تسهیلات براساس مناسبات شرعی و قانونی می‌گردد، باعث شده است که سودآوری و کارایی عملکرد بانک‌ها بر مبنای اجرای قانون عملیات بانکی بدون ربا مورد ارزیابی قرار نگیرد. از این جهت مطالبات معوق و سررسید گذشته می‌تواند سودآوری بانک را تحت تأثیر قرار داده و محاسبه سود واقعی عقود با مشکل مواجه می‌شود (پورمحمدی، ۱۳۸۵).

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-17]

تحلیل تجربی

نتایج توصیفی حاصل از سؤالات پرسشنامه نشان می‌دهد که در این تحقیق ۸۵ درصد شرکت‌کنندگان سنشان بین ۳۰ تا ۵۰ سال است و ۵۷ درصد از اعضا شرکت‌کننده دارای پست سازمانی مدیر و معاون و ۴۳ درصد حسابدار و مسئول تسهیلات می‌باشند. ۸۲ درصد اعضا در رشته‌های حسابداری، اقتصاد و مدیریت تحصیل‌کرده‌اند و ۸۸ درصد اعضا دارای مدرک لیسانس و فوق‌لیسانس می‌باشند. معنی‌دار بودن هریک از عوامل با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای با فروض زیر سنجیده شده است.

H_0: عدم تأثیر چالش‌ها[1] در عدم محاسبه سود واقعی عقود مشارکتی

H_1: تأثیر چالش‌ها بر عدم محاسبه سود واقعی عقود مشارکتی می‌باشند

طبق جدول زیر مقدار t در دوازده چالش بالاتر از t جدول است. بنابراین فرض H_0 رد می‌شود. این دلالت بر این دارد که ارتباط بین تمام چالش‌ها به عنوان مانع محاسبه سود واقعی عقود مشارکتی در سطح ۰/۹۵ معنی‌دار خواهد بود.

جدول۱: آزمون t تک نمونه‌ای

متغیر	آزمون t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۰/۹۵ برای میانگین	
					پایین‌تر	بالاتر
عدم اجرای دقیق پروژه توسط مشتریان	۲۵/۱۰۳	۸۰	۰/۰۰۰	۳/۵۵۶	۳/۲۷	۳ /۸۴
کم توجهی بانک در بررسی پروژه‌های پیشنهادی مشتریان	۲۲/۹۲۷	۸۰	۰/۰۰۰	۳/۲۲۲	۲/۹۴	۳/۵۰
عدم پایبندی مشتریان به تعهدات خود در اعلام سود و زیان	۳۴/۵۴۶	۸۰	۰/۰۰۰	۴/۹۲۵	۳/۷۹	۴/۲۶
کم توجهی بانک به اجرای دقیق پروژه مشارکتی توسط مشتریان	۲۵/۹۶۷	۸۰	۰/۰۰۰	۳/۲۳۵	۲/۹۹	۳/۴۸
اعتماد بیش از حد بانک به گزارش‌های مالی گیرندگان تسهیلات	۳۲/۵۳۰	۸۰	۰/۰۰۰	۳/۴۸۱	۳/۲۷	۳/۶۹
بالا بودن هزینه نظارت بر فعالیت‌های اقتصادی	۳۳/۳۳۷	۸۰	۰/۰۰۰	۳/۴۶۹	۳/۲۶	۳/۶۸
دشوار بودن نظارت بر فعالیت‌های اقتصادی	۳۶/۲۷۱	۸۰	۰/۰۰۰	۳/۶۳۰	۳/۴۳	۳/۸۳
ضعف آیین‌نامه اجرایی جهت الزام بانک به تعیین سود واقعی	۳۰/۲۶۹	۸۰	۰/۰۰۰	۳/۵۳۱	۳/۳۰	۳/۷۶
پرداخت تسهیلات تکلیفی	۲۵/۸۲۸	۸۰	۰/۰۰۰	۳/۱۲۳	۲/۸۸	۳/۳۶
دستوری بودن نرخ سود بانک	۴۰/۲۴۹	۸۰	۰/۰۰۰	۴/۰۰۰	۳/۸۰	۴/۲۰
طولانی بودن فرایند اجرای پروژه مشارکت	۳۰/۶۳۸	۸۰	۰/۰۰۰	۳/۵۶۸	۳/۳۴	۳/۸۰
تأخیر در وصول مطالبات معوق طرح‌های مشارکتی	۳۹/۳۰۳	۸۰	۰/۰۰۰	۴/۰۲۵	۳/۸۲	۴/۲۳

منبع: محاسبات محقق

۱- دوازده چالش اجرایی محاسبه سود قطعی عقود مشارکتی بیان شده در قسمت روش تحقیق

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-17]

هر یک از چالش‌های اجرایی با استفاده از آزمون فریدمن رتبه‌بندی شده است. در جدول زیر رتبه حاصل از آزمون فریدمن و میانگین اهمیت هر یک از آن‌ها ارائه شده است.

جدول ۲: رتبه‌بندی چالش‌ها طبق آزمون فریدمن

ردیف	چالش	رتبه فریدمن	میانگین
۱	تأخیر در وصول مطالبات معوق طرح‌های مشارکتی.	۸/۱۴	۴/۲
۲	عدم پایبندی مشتریان به تعهدات خود در اعلام میزان سود و زیان.	۸/۱۱	۴
۳	دستوری بودن نرخ سود بانک.	۷/۹	۳/۹
۴	دشوار بودن نظارت بر فعالیت‌های اقتصادی.	۶/۶۷	۳/۶۳
۵	عدم اجرای دقیق پروژه توسط مشتریان.	۶/۵۹	۳/۵۷
۶	طولانی بودن فرایند اجرای پروژه مشارکت.	۶/۳۳	۳/۵۶
۷	ضعف آیین‌نامه‌های اجرایی جهت الزام بانک به تعیین سود واقعی پروژه‌های مشارکتی.	۶/۳۰	۳/۵۳
۸	بالا بودن هزینه نظارت بر فعالیت‌های اقتصادی.	۶/۱۷	۳/۴۸
۹	اعتماد بیش از حد بانک به گزارش‌های مالی گیرندگان تسهیلات.	۶/۱۰	۳/۴۷
۱۰	کم توجهی بانک در بررسی پروژه‌های پیشنهادی مشتریان.	۵/۴۱	۳/۲۳
۱۱	کم توجهی بانک‌ها به اجرای دقیق پروژه‌های مشارکتی توسط مشتریان.	۵/۲۴	۳/۲۲
۱۲	پرداخت تسهیلات تکلیفی.	۵/۰۴	۳/۱۲

منبع: محاسبات محقق

نتیجه‌گیری

طبق تحقیق انجام شده دوازده عامل با استفاده از مصاحبه و مطالعات کتابخانه‌ای به عنوان چالش‌های اجرایی جهت محاسبه سود واقعی عقود مشارکتی شناسایی شده است که با توزیع ۸۱ پرسشنامه بین سه گروه مدیران، مسئول تسهیلات و حسابداران بانک اهمیت هر یک از این موانع شناسایی شده است. نتایج تحقیق دلالت بر این دارد که سه عامل تأخیر در وصول مطالبات معوق طرح‌های مشارکتی، عدم پایبندی مشتریان به تعهدات خود در اعلام میزان سود و زیان و دستوری بودن نرخ سود بانک مهم‌ترین عوامل اجرایی اثرگذار بر عدم محاسبه سود عقود مشارکتی می‌باشند.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-17]

منابع

۱. پورمحمدی، سید حمید (۱۳۸۵)، چالش‌های فراروی نظام بانکی، شانزدهمین کنفرانس سالانه سیاست‌های پولی و ارزی، شماره سوم، خرداد ماه ۱۳۸۵.

۲. حاجی‌آبادی، سید روح‌الله و بهاروندی، احمد (۱۳۸۹). راهکارهای اجرای صحیح عقدهای مشارکتی در نظام بانکی ایران، فصلنامه علمی-پژوهشی اقتصاد اسلامی، سال دهم، شماره ۳۸، صص ۱۱۹-۱۳۶.

۳. شعبانی، احمد و سیفلو، سجاد (۱۳۹۰). مقایسه تطبیقی بانکداری وکالتی و مشارکتی و ارائه راهکارهای جدید، معرفت اقتصاد اسلامی، سال سوم، شماره ۵، صص ۸۰-۱۱۶.

۴. الماسی، نجات علی؛ اخوت، امیر؛ رجالی، محسن (۱۳۹۱). بررسی فقهی حقوقی عقد شرکت در نظام بانکداری بدون ربا، معرفت، شماره ۱۸۲، صص ۱۳-۲۶.

۵. میثمی، حسین و قلیچ، وهاب (۱۳۹۰). ارزیابی چالش‌های اجرای بانکداری بدون ربا درکشور، ویژه‌نامه بانکداری اسلامی، صص ۷۲-۷۵.

۶. ناصری، مهدی و باقری، وحید (۱۳۸۶)، بررسی ساز و کار پرداخت سود واقعی به سپرده های سرمایه‌گذاری در بانکداری اسلامی و مشکلات فراروی اجرای آن، مجموعه مقالات هجدهمین همایش بانکداری اسلامی، موسسه عالی بانکداری ایران، صص ۲۶۹-۲۸۸.

۷. نصرآبادی، داوود و شعبانی، احمد (۱۳۸۷). چالش‌های بانک در اجرای قرارداد مشارکت در سود و زیان و راهکارهای آن، مطالعات اقتصاد اسلامی، سال اول، شماره اول، صص ۷۷-۱۱۲.

۸. هادوی تهرانی، مهدی (۱۳۷۸). مبانی فقهی اوراق مشارکت، مجموعه مقالات دهمین همایش بانکداری اسلامی، ج ۱، تهران: موسسه عالی بانکداری ایران، صص ۴۵-۵۴.

9. Abdul, M. & Sarker, A. (1999). Islamic Banking in Bangladesh: Performance, Problems & Prospects. International Journal of Islamic Financial Services, 1(3), PP. 15-36.
10. Ahmad, Habib. (2005). Operational Structure for Islamic Equity Finance, Lessons for Venture Capital", Islamic Development Bank.
11. Ahmad, U. (2010). Challenges Facing Islamic Banking Industry. Business Recorder, No. 12.
12. Farooq, Omar, M, Partnership. (2006). Equity-Financing and Islamic Finance: Whither Profit-loss-Sharing? Iowa University.
13. Kara, A, (2001). On the Efficiency of the Financial Institutions of Profit-and-loss-sharing", Journal of Economics and Social, Vol. 3(2), PP. 99-104.
14. Karimi, A. J. (2007). Challenges Facing Islamic banks. Dawn Media Group.
15. Sarker, Abdul Awwal. (2003). Islamic Banking in Bangladesh: Performance & Problems, International Journal of Islamic Financial Services.Vol.1.No.3.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-17]

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-17]